

HØJESTERETS DOM

afsagt torsdag den 2. marts 2023

Sag 68/2022

(2. afdeling)

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Jan Schneider, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Randers den 24. januar 2020 (5-3664/2019) og af Vestre Landsrets 16. afdeling den 21. oktober 2021 (S-0277-20).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Jens Peter Christensen, Poul Dahl Jensen, Michael Rekling, Lars Hjortnæs og Jørgen Steen Sørensen.

Påstande

Dommen er anket af T med påstand om frifindelse for ubetinget frakendelse af førerretten, subsidiært frakendelse for en kortere periode end 3 år.

Anklagemyndigheden har påstået stadfæstelse.

Supplerende sagsfremstilling

Anklagemyndigheden har oplyst, at Ts førerret har været inddraget fra landsrettens dom den 21. oktober 2021 og indtil Procesbevillingsnævnets anketilladelse af 11. august 2022, i alt i 9 måneder og 21 dage.

Retsgrundlag

Færdselslovens § 54, stk. 2, fik i det væsentlige sin nuværende affattelse ved lov nr. 287 af 10. juni 1976.

Ved lov nr. 524 af 6. juni 2007 om ændring af færdselsloven (Alkoholkoncentration i udåndingsluft, nulgrænse for euforiserende stoffer m.v.) blev reglerne om frakendelse af førerret ved overtrædelse af § 54, stk. 2, ændret, således at der efter § 126, stk. 1, nr. 2, skal ske ubetinget frakendelse, hvis overtrædelsen er begået under skærpende omstændigheder. Lovændringen byggede på betænkning nr. 1486/2007 om alkoholkoncentration i udåndingsluft og en nulgrænse for euforiserende stoffer mv.

Af de almindelige bemærkninger til lovforslaget fremgår om hidtil gældende ret vedrørende frakendelse ved overtrædelse af § 54, stk. 2 (på daværende tidspunkt stk. 1) bl.a. (Folketings-tidende 2006-07, tillæg A, lovforslag nr. L 180, s. 6530 f.):

”5.1.2. Frakendelse af førerretten

Der findes ikke nogen særlig bestemmelse i færdselsloven om frakendelse af førerretten til motordrevet køretøj på grund af overtrædelse af § 54, stk. 1. Om der skal ske frakendelse af førerretten afhænger af, om føreren ved at køre i påvirket tilstand under tilsidesættelse af væsentlige hensyn til færdselssikkerheden har voldt skade på person eller ting eller fremkaldt fare herfor, jf. færdselslovens § 125, stk. 1, nr. 1.

...

Det har været antaget, at praksis for så vidt angår påvirkning af medicin kan sammenfattes således, at hvis tiltalte efter indtagelse af ikke-lægeordineret medicin (eller i større kvanta end ordineret) skønnes påvirket i let til middel grad, sker der ubetinget frakendelse. Det samme er tilfældet, hvis tiltalte er advaret mod eller fortrolig med virkningen af medicinen. Er tiltalte alene påvirket i let grad, sker frakendelse muligvis alene betinget. Resultatet kan antageligt påvirkes af oplysninger om kørslen.

Der vil i reglen blive tale om betinget frakendelse, hvis førerens tilstand skyldes træthed, overanstrengelse eller lignende.”

Om Justitsministeriets overvejelser fremgår af de almindelige bemærkninger bl.a. (anf. st., s. 6534 f.):

”5.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet er af de grunde, som udvalget har anført, enig i, at sanktionsfastsættelsen i sager om overtrædelse af færdselslovens § 54 ved kørsel i motordrevet køretøj så vidt muligt bør ske efter retningslinjer, som er tilnærmet sanktionsfastsættelsen i sager om spirituskørsel.

Det bemærkes i den forbindelse, at de øvrige tilstande (dvs. sygdom, svækkelse, overanstrengelse, mangel på søvn), som er omfattet af føreevnekriteriet i færdselslovens

§ 54, ligeledes kan udgøre alvorlige risici for færdselssikkerheden. Ministeriet kan også af denne grund tiltræde udvalgets forslag om, at sanktionerne for overtrædelse af føreevnekriteriet, der efter ministeriets forslag bliver § 54, stk. 2, i færdselsloven, skærpes. ...

Herudover er Justitsministeriet enig i udvalgets forslag om at graduere sanktionsudmålingen for overtrædelser af føreevnekriteriet i færdselslovens § 54. Det bemærkes i den forbindelse, at forslaget om et grovhedskriterium ved sanktionsudmålingen for overtrædelse af føreevnekriteriet efter sin ordlyd også vil kunne finde anvendelse, hvis den manglende evne til at føre køretøjet på fuldt betryggende måde skyldes f.eks. sygdom, svækkelse, overanstrengelse eller mangel på søvn. Det må dog antages, at bestemmelsen i praksis sjældent vil blive anvendt i sådanne tilfælde, idet det kan være vanskeligt at skønne, hvor påvirket føreren har været af en af disse tilstande.”

Af lovforslagets bemærkninger til § 126, stk. 1, nr. 2, fremgår (anf. st., s. 6550):

”Det foreslås, at der indsættes en bestemmelse, som indebærer, at en fører af et motordrevet køretøj, der under skærpende omstændigheder har gjort sig skyldig i overtrædelse af føreevnekriteriet i færdselslovens § 54, ubetinget skal frakendes førerretten. Det vil være nærliggende at anse betingelsen om skærpende omstændigheder for opfyldt, hvis den pågældende ved den kliniske lægeundersøgelse er blevet fundet påvirket i let grad eller derover.”

Det fremgår endvidere af forarbejderne, at sigtet var med hensyn til frakendelse af førerretten at sidestille overtrædelser af § 54, stk. 2, under skærpende omstændigheder med spirituskørsel med en promille på over 1,20 (anf. st., s. 6533 ff.).

Anbringender

T har anført navnlig, at kørslen ikke er sket under skærpende omstændigheder, og at ubetinget frakendelse af førerretten også herudover er uproportional.

Det fremgår af forarbejderne til færdselslovens § 126, stk. 1, nr. 2, at det vil være nærliggende at anse betingelsen om skærpende omstændigheder for opfyldt, hvis føreren ved en klinisk lægeundersøgelse bliver fundet påvirket i let grad eller derover. Det bør derfor i sager om overtrædelse af § 54, stk. 2, overvejes at iværksætte en sådan undersøgelse for at fastslå, hvilken tilstand føreren har været i under kørslen. I den foreliggende sag har politiet imidlertid ikke undersøgt eller forsøgt at undersøge, hvilken tilstand han den pågældende nat var i. Skærpende omstændigheder skal efter forarbejderne knytte sig til førerens tilstand og ikke til omstændighederne ved kørslen. Han var uforskyldt træt, og overtrædelsen kan ikke sidestilles med spirituskørsel med en promille på over 1,20. Kørslen resulterede endvidere ikke i person-

skade og indebar heller ikke i øvrigt farlige situationer. Der er derfor ikke tale om skærpende omstændigheder.

Hvis Højesteret finder, at der foreligger skærpende omstændigheder, må der ske en differentiering blandt de tilfælde, som § 54, stk. 2, opregner. Kørsel i træet tilstand bør således ikke i alle tilfælde straffes på samme måde som kørsel med f.eks. en kendt sygdom eller med bedøvende midler i kroppen. En sådan differentiering har støtte i UfR 2010.2195 H.

Hans gode personlige forhold udgør i alle tilfælde en formildende omstændighed, som taler for en kortere frakendelse af førerretten end 3 år. Han er ikke tidligere dømt for ligesartet kriminalitet, og han forsøgte at tage højde for sin træthed ved at opkvikke sig med koffein og vand i ansigtet, ligesom han inden kørslen sov kortvarigt. Han er chauffør og afhængig af sit kørekort, og frakendelsen er derfor særligt indgribende for ham.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at T under skærpende omstændigheder har overtrådt færdselslovens § 54, stk. 2, og derfor skal frakendes førerretten ubetinget.

Det fremgår af forarbejderne til færdselslovens § 126, stk. 1, nr. 2, at der ved overtrædelser af § 54, stk. 2, alene skal sondres mellem, om der foreligger skærpende omstændigheder eller ej. Til belysning af, hvor påvirket føreren er, kan der efter forarbejderne foretages en klinisk lægeundersøgelse. En sådan undersøgelse er f.eks. relevant i tilfælde, hvor føreren har indtaget lægemidler, men ville i den foreliggende sag næppe have bragt klarhed over, hvor påvirket af træthed T var under kørslen.

Sagen kan ikke sammenlignes med UfR 2010.2195 H. T havde efter sin egen forklaring haft behov for at sove i en pause og efterfølgende drikke kaffe og tage vand i ansigtet, og han førte over en meget lang strækning flere gange bilen i modsatte kørebane, men fortsatte alligevel sin kørsel, indtil han forulykkede. Han havde dermed fået flere advarsler om, at han var for påvirket af søvnmangel til at føre bilen på fuldt betryggende måde. Han var i en tilstand, der kan sammenlignes med påvirkning i let til middel grad, og der foreligger derfor skærpende omstændigheder. Det beror på tilfældigheder, at der ikke skete personskade.

Frakendelsestiden ved ubetinget frakendelse efter færdselslovens § 126, stk. 1, nr. 2, udmåles ikke skønsmæssigt, og UfR 2010.2195 H er ikke relevant, allerede fordi der i denne sag ikke var påstand om frakendelse efter bestemmelsen. Førerretten skal frakendes i 3 år, jf. lovens § 128, stk. 2, men således, at der fradrages de 9 måneder og 21 dage, hvor førerretten allerede har været inddraget.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstilling

T er ved landsrettens dom fundet skyldig i overtrædelse af bl.a. færdselslovens § 117, stk. 1, nr. 3, jf. § 54, stk. 2, ved den 16. juni 2018 kl. ca. 05.30 at have ført en varebil senest ad Aarhus Landevej, selv om han på grund af træthed eller lignende befandt sig i en sådan tilstand, at han var ude af stand til at føre køretøjet på fuldt betryggende måde. Han er straffet med bøde og i medfør af lovens § 126, stk. 1, nr. 2, jf. § 128, stk. 2, frakendt førerretten ubetinget i 3 år.

For Højesteret angår sagen alene spørgsmål om frakendelse af førerretten.

Generelt om frakendelse af førerret i sager om mangel på søvn

Efter færdselslovens § 54, stk. 2, må et motordrevet køretøj ikke føres eller forsøges ført af nogen, som på grund af sygdom, svækkelse, overanstrengelse, mangel på søvn, påvirkning af opstemmende eller bedøvende midler eller af lignende årsager befinder sig i en sådan tilstand, at han eller hun er ude af stand til at føre køretøjet på fuldt betryggende måde.

Efter lovens § 125, stk. 1, nr. 6, skal der ske betinget frakendelse af førerretten, hvis føreren har gjort sig skyldig i overtrædelse af § 54, stk. 2, og overtrædelsen ikke er omfattet af § 126, stk. 1, nr. 2. Efter sidstnævnte bestemmelse skal der ske ubetinget frakendelse, hvis overtrædelsen er begået under skærpende omstændigheder. Dette gælder dog efter § 126, stk. 2, ikke, hvis der foreligger særligt formildende omstændigheder, idet frakendelse i sådanne tilfælde kan ske betinget.

Afgørende for, om der ved overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 2, skal ske betinget eller ubetinget frakendelse, er således som udgangspunkt, om der foreligger skærpende omstændigheder.

Det fremgår af forarbejderne til lovens § 126, stk. 1, nr. 2, at det i sager om overtrædelse af § 54, stk. 2, vil være nærliggende at anse betingelsen om skærpende omstændigheder for opfyldt, hvis den pågældende ved den kliniske lægeundersøgelse er fundet påvirket i let grad eller derover. Forarbejderne kan ikke forstås således, at der i sager om mangel på søvn kun kan foreligge skærpende omstændigheder, hvis der er foretaget en klinisk lægeundersøgelse. Det må i den forbindelse antages, at det efter omstændighederne kan være vanskeligt ved en sådan efterfølgende undersøgelse at påvise, hvor påvirket af søvnmangel føreren har været under selve kørslen.

Det må bero på en samlet vurdering af de foreliggende oplysninger, om der er tale om skærpende omstændigheder. I denne vurdering må bl.a. indgå, om føreren i tiden op til kørslen i særlig grad har manglet søvn, eller om føreren under kørslen har haft konkret anledning til at blive opmærksom på, at han eller hun er ude af stand til at føre køretøjet på fuldt betryggende måde, men alligevel har fortsat kørslen.

Den konkrete sag

Landsretten har efter bevisførelsen lagt til grund, at T aftenen før færdselsuheldet, der som anført skete tidligt om morgenen, var mødt på arbejde omkring kl. 21, at han under en pause i arbejdet sov i 1½ til 2 timer, og at uheldet skete på en helt lige vejstrækning i tørt føre, mens der var dagslys og klart sigte.

Landsretten har endvidere lagt til grund, at der ikke er udefrakommende omstændigheder, som kan antages at have haft betydning for uheldet, at bilen ved uheldsstedet først var kommet ud i rabatten i højre side af vejen, hvorefter den kørte ca. 23 meter i den modsatte kørebane for derefter at køre ud i rabatten i højre side, igennem et hegn og ind i et skovområde, og at bilen over en strækning på ca. 600 meter omkring 8 kilometer inden uheldsstedet to gange var ovre i venstre side.

Højesteret tiltræder, at der foreligger skærpende omstændigheder som nævnt i færdselslovens § 126, stk. 1, nr. 2. Højesteret lægger navnlig vægt på, at T efter det anførte kørselsforløb har haft konkret anledning til at blive opmærksom på, at han var ude af stand til at føre bilen på fuldt betryggende måde, og standse kørslen, inden uheldet skete. Der foreligger ikke særligt formildende omstændigheder som nævnt i bestemmelsens stk. 2.

Der skal herefter ske ubetinget frakendelse af førerretten i 3 år, jf. færdselslovens § 128, stk. 2.

Konklusion

Højesteret stadfæster dommen.

Ts førerret har efter landsrettens dom været inddraget i 9 måneder og 21 dage, som i overensstemmelse med, hvad anklagemyndigheden har anført, skal fragå i de 3 års frakendelse.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes.

I frakendelsestiden på 3 år, der regnes fra denne højesteretsdoms afsigelse, fragår 9 måneder og 21 dage.

T skal betale sagens omkostninger for Højesteret.